

Foto: Damajn Švarc

Petra Pogorevc

Katja Klopčič s Petro Pogorevc

Klopčič: Pred dobrim letom ste se poslovili od svobodnega poklica, od obdobja, v katerem smo vas poznali kot gledališko kritičarko in avtorico gledaliških dnevnikov v *Sodobnosti* (zanje ste dobili Stritarjevo nagrado), in prestopili “na drugo stran” – kot dramaturginja v MGL ste zdaj med ustvarjalci gledaliških predstav. Kako ste doživeli ta prestop? Še kdaj pogrešate kritiški poklic?

Pogorevc: Kritiškega poklica ne pogrešam, saj sem ga sklenila opustiti in se tega nameravam držati, resda pa včasih potihoma zahrepenim po samem pisanju. Kot dramaturginja v gledališču doživljam zanimive stvari, ob katerih me je že prijelo, da bi jih opisala v svojem nekdanjem dnevniškem slogu, vendar trenutno nimam ne dovolj časa za to ne priložnosti za samoto. Kolikor se poznam, se bom k pisanju nekoč še vrnila, toda prej bosta morali v meni dozoreti distanca do snovi, ki je zdaj okoli mene še zdaleč ne manjka, in želja po tem, da bi se po daljšem premoru znova usedla za računalnik. Kar bo nastalo, verjetno ne bodo več zapisi o predstavah, temveč o vsem tistem, kar jih poraja in spremlja. Recimo o prelomnih trenutkih pri nastajanju posameznih prizorov, ki med študijem včasih jemljejo dih zaradi svoje občutljive in nepredvidljive narave, ali o pritajenem vrvežu za odrom med večernimi predstavami.

Klopčič: V MGL niste le dramaturginja, temveč tudi urednica gledaliških listov in urednica Knjižnice Mestnega gledališča ljubljanskega. To vlogo ste prevzeli le malo pred izjemnim jubilejem – Knjižnica MGL namreč oktobra letos praznuje 50 let obstoja. V njej je doslej izšlo 146 knjig in po obsegu jo prekaša le zbirka Zbrana dela slovenskih pesnikov in pisateljev. Priložnost za pogled v preteklost in prihodnost ...

Pogorevc: Ta jubilej je zame precejšnja preizkušnja, saj sem se morala že takoj po izidu prve knjige s svojim uredniškim podpisom spopasti z dvojnimi izzivom: kako se primerno pokloniti častitljivi zgodovini te izjemne zbirke ter hkrati načrtovati njen nadaljnji razvoj. In tako kot je

bilo treba ob oziranju v preteklost razmišljati o posebnostih posameznih uredniških obdobij, katerih uspeh je bil po mojem mnenju vedno sorazmerno z vpetostjo zbirke v širši kontekst razvoja tedanjega gledališča, je prihodnost Knjižnice MGL treba načrtovati glede na tisto, kar na naših odrih gledamo ta hip, torej na sodobne scenske umetnosti, njihove značilnosti in posebnosti. Prepričana sem, da se je Knjižnica MGL tako dolgo obdržala pri življenju predvsem zato, ker so njeni uredniki znali ohranjati korak z gledališko prakso; uspelo jim je prisluhniti potrebam ustvarjalcev ter jih oskrbeti z izbrano izvorno in prevodno literaturo, hkrati pa so tudi strokovno zgodovinili temeljne premike v razvoju slovenskega gledališča.

Klopčič: Poglavitni namen zbirke, katere bogata zgodovina se je pred 50 leti začela z objavo zvezka *Večer v čitavnici* Miroslava Vilharja, je bil že od začetka zapolniti vrzeli med teatrološkimi deli. Kako sta se namen in vsebina zbirke v desetletjih in s posameznimi uredniki spreminjala? Lahko morda osvetlite prelomne trenutke?

Pogorevc: Za dragoceno knjižno dediščino Dušana Moravca, ki je kot ustanovitelj in prvi urednik zbirke pred petdesetimi leti začrtal temeljne smernice Knjižnice MGL, je v preteklih desetletjih skrbelo pet njegovih naslednikov: Dušan Tomše, Tone Partljič, Vili Ravnjak, Tanja Viher in Alja Predan. Kot je v monografiji *50 let MGL* zapisal Moravec sam, je vsak izmed naštetih urednikov zbirki podelil svoj "posebni (in osebni) odtis".

Seveda so se v zgodovino s še posebno velikimi črkami zapisali tisti trije uredniki, ki so jo imeli priložnost urejati daljši čas; poleg Dušana Moravca sta to še Dušan Tomše in Alja Predan. Dušan Moravec je do leta 1966, ko je zapustil mesto urednika, objavil trideset naslovov, notranjo strukturo zbirke pa zasnoval v štirih tematskih in žanrskih sklopih: objavljal je izvorna dramska besedila, ki so bila uprizorjena na odru našega gledališča, teatrološko publicistiko, gledališke memoare in priročnike. V njegovem uredniškem obdobju je bil poudarek samo na objavah slovenskih avtorjev; to je bila precej logična odločitev glede na to, da je bilo za tedanje gledališke, kulturne in založniške razmere unikatno knjižno zbirko že iz načelnih razlogov treba najprej utemeljiti na delih domačih piscev in šele na teh temeljih širiti gledališka obzorja tudi v mednarodni prostor. Prve prevode svetovne literature je zbirka doživela v obdobju urednikovanja Dušana Tomšeta, ki je na njenem čelu ostal kar dvajset let. Prevodi del, kakršna so *Prazni prostor* Petra Brooka, *Revno gledališče* Jerzyja Grotowskega, *Sistem* Konstantina Sergejeviča Stanislavskega ali Freytagova *Tehnika drame*, so bili prelomna značilnost njegovega uredniškega obdobja,

v katerem je zbirka tudi sicer doživela pomemben razcvet. Leta 1987 je uredništvo prevzel Tone Partljič, ki je znova namenil velik poudarek objavam izvirnih del; med drugim je takrat izšla ambiciozna posthumna zbirka zapisov dramaturga Marka Slodnjaka, ki sta jo uredila Janez Pipan in Ivo Svetina ter ji dala naslov *Bolečina in moč*. V krajšem vmesnem obdobju na začetku devetdesetih sta Knjižnico MGL začela urejati Vili Ravnjak in Tanja Viher, ki sta med drugim objavila *Teorije gledališča* Marvina Carlsona; delo je prevedla Alja Predan, ki je bila v tretjem zvezku leta 1994 že navedena kot nova urednica zbirke. V poldrugem desetletju jo je obogatila tako s prevodi temeljnih del "klasikov" sodobne gledališke teorije – od Artauda in Craiga, Klotza, Pavisa in Melchingerja do Ubersfeldove – kot z izvirnimi študijami slovenskih gledaliških teoretikov in praktikov, med katerimi naj omenim vsaj *Rabe sočutja* dramaturga Igorja Lampreta ter *Biti z igro* doajena slovenske režije Mileta Koruna. Produkcijsko najzahtevnejši dosežek, ki ga je moji predhodnici uspelo izpeljati v svojem uredniškem obdobju, pa je že razprodana slovenska izdaja *Gledališkega slovarja* Patricea Pavisa v prevodu Igorja Lampreta.

Klopčič: Dušan Moravec je o začetkih izhajanja pripovedoval na priložnostnem dogodku v okviru letošnjih Slovenskih dnevov knjige. Menda je bilo v nekem trenutku zaradi finančnih omejitev vprašljivo celo izhajanje gledališkega lista, nato pa ne le, da se je ta obdržal, kmalu se mu je pridružila še teatrološka zbirka ...

Pogorevc: To je krasna zgodba o tem, da volja zmeraj najde pot, če je le ne zmanjka. Poleg tedanjega direktorja našega gledališča Ferda Delaka in njegovega prvega hišnega dramaturga Dušana Moravca je bil namreč tistega davnega leta 1958 za nastanek zbirke zaslužen tudi iznajdljivi inspicient Lucijan Orel. Delak je dal projektu načelno podporo, Moravec je prispeval konkretne uredniške zamisli, Orlu pa gredo zasluge za to, da je bilo te mogoče izvesti v praksi. Bil je namreč tisti, ki se je ne le domislil, kako bi jih financirali, temveč je že tudi priskrbel prve sponzorje. Če prelistate čisto prve, še drobne in tenke zvezke, ki so izšli v Knjižnici MGL, boste v njih našli lično oblikovane oglase najrazličnejših podjetij, ki so na zadnjih straneh sicer eminentno teatrološkega branja oglaševala vse mogoče – od paste za čevlje do pralnega praška – seveda v zameno za sredstva, s katerimi je bilo mogoče zbirko obuditi v življenje in jo kar nekaj časa tudi obdržati pri njem. Začetki zbirke so bili udarniški in podjetni hkrati: honorarjev za avtorje ni bilo, obseg posameznih zvezkov

je bil omejen na sedem tiskarskih pol. Toda povprečno je izšlo pet zvezkov na leto, ki so jih tiskali v visoki nakladi 800 izvodov, poleg tega pa je uredništvu uspelo pridobiti približno 200 rednih naročnikov. Kot je na že omenjenem dogodku povedal gospod Moravec, je Knjižnica MGL petnajst let živelna samo od prodaje svojih zvezkov in takšnih oglasnih "separatov", kot so jih tedaj imenovali. Prvo uradno subvencijo, namreč finančno podporo Sklada za pospeševanje založniške dejavnosti, je zbirka dobila šele v drugi polovici šestdesetih let, ko je Moravca na njenem čelu nasledil Dušan Tomše.

Klopčič: Iznajdljivost je bila torej tista, ki je omogočila izpolnitev dolgoterne želje po teatrološki literaturi v slovenščini. Kako pa je danes? Iznajdljivost je gotovo še vedno potrebna ...

Pogorevc: Danes je Knjižnica MGL etabrirana in profilirana knjižna zbirka z zavidljivo tradicijo, ki ji vsaj za zdaj zagotavlja preživetje v tem pogledu, da se nam v gledališču ni treba tresti za subvencije, da bi pokrili stroške dveh ali treh publikacij na leto, ki jih izdamo. Se je pa v preteklih desetletjih seveda bistveno spremenil knjižni trg, na katerem si prizadevamo doseči svoje ciljno občinstvo, ki ga že tako ali tako ni veliko. Danes je pri nas veliko manjših založb, ki ponujajo kakovosten in konkurenčen program, obenem pa imajo tudi to prednost, da se po večini ukvarjajo samo z izdajanjem knjig. Pri nas je vendarle treba ustvarjati tudi predstave ter se ukvarjati ne samo z urejanjem knjig, ampak tudi gledaliških listov. Tudi zato se mi včasih zdi, da ne porabim največ svoje energije in iznajdljivosti za to, da knjigo zasnujem in izdam, temveč za to, da jo po čim krajši poti pripeljem do njenih bralcev.

Klopčič: Jeseni bodo izšle *Prigodnice* Mile Kačič. Bralci bodo imeli tako priložnost spoznati del avtoričine ustvarjalnosti, ki nam je bil doslej bolj neznan kot ne, zelo dobro pa so ga poznali njeni življenjski sopotniki, gledališki kolegi in prijatelji. Kako ste se sploh dokopali do tega gradiva? Verjetno je urejanje zapuščine zelo zahtevno.

Pogorevc: Ravno *Prigodnice* so knjiga, za katero upam, da nam bo pomagala doseči večji krog bralcev kot po navadi. Gre za sijajne, duhovite in življenjske verze, ki jih je Mila Kačič ob različnih slovesnih priložnostih imela navado pisati svojim sorodnikom in prijateljem; pri tem so med drugimi seveda prevladovali ljudje, ki so bili tako ali drugače povezani z gledališčem. Za to, da bo knjiga sploh izšla, sta najbolj

zaslužni avtorčina dolgoletna poklicna kolegica in dobra prijateljica Ivanka Mežan kot imetnica premoženjskih pravic, ki nam je dovolila dostop do zajetnega kupa rokopisov v ljubljanskem NUK-u, in Vesna Arhar Štih, ki se je s tem kupom spopadla, ga uredila, opravila širši izbor pesmi, jih pretipkala in opremila s stvarnimi biografskimi podatki.

Po več mesecih dela, ki so bili potrebni za to, da so *Prigodnice* dobile končno podobo, smo vse precej izčrpane, vendar tudi neizmerno zadovoljne. Brez pretiravanja lahko rečem, da gre za knjigo čisto posebne vrste, ki bo ponudila zares enkratno vpogled v zaodrije slovenskega gledališča v drugi polovici 20. stoletja. V njej bo objavljenih 140 pesmi, ki so nastajale v sedmih desetletjih, mnoge izmed njih pa so bile napisane za ljudi, ki so nam upravičeno ostali v spominu kot legende; naj na tem mestu omenim vsaj Pina Mlakarja, Franeta Milčinskega - Ježka, Ančko Levarjevo, Staneta Severja, Dušo Počkajevo, Lojzeta Rozmana, pa Naceta Simončiča ... Kot si najbrž ni težko predstavljati, bodo *Prigodnice* odstrle sončno plat Mile Kačič, ki smo jo doslej poznali po dosti bolj grenkih verzih, vendar pa ji, čeprav jo je življenje postavljalo pred težke preizkušnje, nikoli ni zmanjkalo humorja, vedrine in ljubezni.

Klopčič: Izid katerih del še načrtujete do konca leta?

Pogorevc: Most med gledališko teorijo in prakso bo prinesel izbor dvaindvajsetih intervjujev o režiji in igri v treh knjigah s skupnim naslovom *Mise en scène et jeu de l'acteur*, ki jih je kanadska raziskovalka in teoretičarka Josette Féral opravila z znanimi gledališkimi ustvarjalci; knjigo bomo izdali v prevodu Sonje Dular, avtorica pa je zanjo prispevala posebej za slovensko izdajo prirejena spremna besedila. Nekoliko tršo teoretsko linijo bo zastopal zbornik, ki bo raziskal status besedila v gledališču zadnjih desetletij; poleg prevodnih študij priznanih tujih strokovnjakov bomo v njem objavili tudi izvirna, posebej za to priložnost napisana besedila slovenskih teoretikov in praktikov, ki bodo temeljila na primerih iz tukajšnje odrske prakse. Do konca leta bodo pri Knjižnici MGL torej izšle tri zvrstno, oblikovno in konceptualno različne knjige, za katere seveda upam, da jim bo uspelo pritegniti čim večji krog bralcev, in to čim bolj raznovrstnih. Dolgoročno vidim prihodnost te zbirke v strateški obravnavi heterogenosti različnih sodobnih gledaliških praks in njihovih interdisciplinarnih navezav, pa tudi v okrepljenem zanimanju za njihov širši kulturni in družbeni kontekst. Kot sem že rekla, je takšna edicija po mojem lahko uspešna samo, če njen program zrcali hkratno dogajanje v praksi. Tudi zato se bodo sedanji načrti izkazali za

prave šele, če bodo vsebinski in formalni standardi zbirke čez leta odsevali dovolj verodostojno podobo sedanjega stanja v slovenskem gledališču in sodobnih scenskih umetnostih.

Klopčič: Se obeta tudi sprememba vizualne podobe zbirke?

Pogorevc: Častitljiv jubilej, kakršnega letos praznuje Knjižnica MGL, je res primerna priložnost za prenovo vizualne podobe, še posebno če ga spremlja tudi zamenjava na uredniškem položaju. S knjigo *V živo* Philipa Auslanderja, ki je izšla decembra lani, se je od naše zbirke poslovil tudi oblikovalec Ranko Novak, ki si je leta 1994 zamislil njeno značilno belo, izčiščeno in akademsko vizualno podobo. Nasledila ga je Mojca Višner, ki je dolga leta sodelovala z njim kot izvedbena oblikovalka podobe posameznih zvezkov iz zbirke. Za zdaj lahko izdam samo, da bo vizualna zasnova Knjižnice MGL odslej barvitejša in bolj razgibana, hkrati pa dovolj prožna, da bo prenesla konceptualno različno zasnovane knjige, kakršne nameravamo v prihodnosti izdajati v njenem okviru.